Міграційна привабливість регіонів України

В. ПРИЙМАК,
доктор економічних наук
О. ГОЛУБНИК
Н. ШИНКАР
Львівський національний університет імені Івана Франка

У 2006 р. минуло 150 років з дня народження Івана Франка. Геніальний письменник зробив вагомий внесок не тільки в літературну спадщину нашої держави, а й сприяє своїми працями розвитку української економічної науки. Проблеми, що їх досліджував у своїх працях Іван Франко, не втрачають своєї актуальності й нині, зокрема міграційний рух населення, що був предметом поглибленого вивчення науковця. Так, Степан Злупко у своїй монографії „Іван Франко і економічна думка світу" пише, що Іван Франко був одним із найглибших дослідників міграції українського населення кінця XIX — початку XX ст.[1] У своїх працях, присвячених еміграції, Іван Франко акцентував увагу на економічних причинах еміграції, через їх призму розкривав масштаби, інтенсивність еміграційного руху, з'ясовував їх природу і причини, розглядав міграцію з урахуванням світового міграційного досвіду[2].

Взагалі проблеми міграції досліджують демографи, географи, соціологи, економісти, історики. Міграція — один із головних чинників, що впливає на розвиток населення. Як зазначає С. Злупко: „Складовою розвитку населення та його трудового потенціалу є міграція, в основі якої лежать різні причини й мотиви"[3].

До розробки загальної теорії міграції долучилося чимало вітчизняних науковців. Зокрема, Ю. О. Корчак-Чепурківський, який розглядав теорію міграції як складову теорії демографічного процесу. О. Хомра розробив концепцію управління міграційними процесами і принципи міграційної політики. Проблеми теорії просторової організації міграції досліджувала А. Загробська.

Нині міграційному простору України притаманні новітні тенденції територіального руху населення, які в умовах державної незалежності істотно відрізняються від тих, що відбувалися в роки тоталітарного політичного режиму та адміністративно-командної системи. Переміщення населення України в період реформування економіки, як і дотепер, зумовлено об'єктивними соціально-економічними чинниками, однак у сучасних умовах вони набувають дещо іншого характеру. За умов переходу до відкритої економічної системи особливо важливе значення міграції проявляється у формуванні та розвитку національного та регіональних ринків праці, у підтриманні рівноваги між попитом та пропозицією робочої сили.

У роки державної незалежності України характер, обсяги, склад та спрямованість внутрішніх і зовнішніх міграційних потоків зазнали суттєвих змін. Ці зміни відбулися у зв'язку із трансформацією соціально-економічних відносин, демократизацією суспільного життя, спрощенням процедури виїзду за кордон та зміни місця проживання, економічною кризою і падінням життєвого рівня населення. Вони виявилися насамперед у зменшенні інтенсивності міграцій усередині регіонів та на міжрегіональному рівні, значному відпливі населення за межі держави, формуванні потужних потоків зовнішньої трудової міграції.

Наприкінці 1980-х років окреслилася нова тенденція в динаміці, структурі й напрямах міграційних потоків в Україні.

У 1990-х роках мали місце такі зміни міграцій населення на рівні регіонів і держави загалом:

- у 1992 р., коли спостерігався максимум зовнішнього механічного припливу населення в Україну, міграційний приріст мали всі області та АР Крим (найбільший: АР Крим — 44,3 тис. осіб, Донецька область — 36,4 тис. осіб, Дніпропетровська — 28,7 тис. осіб, Луганська — 20,3 тис. осіб). Такий великий приплив населення вимусив створити на державному рівні комісію, яка регулювала міграцію в Україну;
- у 1994 р. вже майже всі області та АР Крим мали від'ємне сальдо обласної міграції населення (винятком була тільки Полтавська область), м. Київ теж втратив через міграцію 2,7 тис. осіб. Найбільший відплив населення був із промислово розвинутих областей: Донецької, Луганської, Дніпропетровської, Харківської, які мають найвищий рівень урбанізованості (за часткою міського

[1] Злупко С. Іван Франко і економічна думка світу. – Л.: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – С. 255.
[2] Злупко С. М. Іван Франко – економіст. – Л.: МП „Слово", 1992. – С. 96.
[3] Там же. – С. 79.

населення вони посідають у цій самій послідовності перші чотири місця в пообласному рейтингу) і забезпечили 46,4% від'ємного сальдо міграції населення України;

➢ у 1998 р. міграційним приростом населення характеризувалося тільки м. Київ, в інших регіонах значення цього показника було від'ємним;

➢ у 1999-му і 2000 рр. кількість прибулих перевищила кількість вибулих у м. Києві та Полтавській області[4].

Протягом останніх років спостерігалося від'ємне сальдо міждержавної міграції населення України (табл. 1), проте у 2005 р. цей показник вже став додатним і становив 4583 особи. Це свідчить про позитивні тенденції в міграційних процесах в Україні.

Таблиця 1

Міграційний приріст населення України, тис. осіб

Роки	1990 р.	1995 р.	1997 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.
Міграційний приріст	78,3	-131,6	-136,0	-138,3	-133,6	-152,2	-33,8	-24,2	-7,6

Джерело: Збірник „Регіони України" / За ред. О. Г. Осауленка; Держкомстат України, 2005. – С. 94–95.

Нині особливо гостро постають питання необхідності розробки й реалізації активної державної політики щодо регулювання міграційних процесів в Україні. Усе це потребує глибокого осмислення та вивчення причиново-наслідкових зв'язків міграцій населення, виявлення і визначення їх сучасних домінантних тенденцій, а головне — розробки організаційно-економічного механізму регулювання міграційного руху населення й управління територіальною мобільністю працересурсного потенціалу на макрорівні та рівні регіону в контексті трансформації соціально-економічної системи.

Класифікація чинників впливу на міграційні процеси є дуже різноманітною, у науковій літературі широко представлені їх групування і структура. Це свідчить про глибокий інтерес дослідників до вивчення впливу чинників міграції на територіальні переміщення населення для можливого їх використання в регулюванні міграційного процесу. Зауважимо, що дія різних чинників як складних комплексів різноманітних елементів виявляється через їх сукупний вплив на міграцію. Тому визначити вплив на переміщення населення певної групи чинників досить важко. Вагомим чинником міграції населення є сукупність усіх умов життя (економічних, природних тощо) і властивостей регіонів, які визначають якість життя в них. Порівняння рівня життя населення в різних регіонах зумовлює переміщення людей з одних регіонів в інші.

Оскільки на сучасному етапі більшість територіальних переміщень населення відбувається з метою пошуку нового місця роботи, то одним з основних чинників, які впливають на міжрегіональні переміщення населення, також є стан ринку праці. Регіональна трудова міграція населення відбувається переважно в регіони з більшими можливостями працевлаштування, тобто з менш напруженою ситуацією на ринку праці. Варто зауважити, що на макроекономічному рівні міграція населення традиційно розглядається як вагомий елемент функціонування ринку праці. Звідси випливає, що між міграцією та ринком праці є двосторонній зв'язок: регіональні ринки праці визначають напрями міграції населення, а переміщення людей впливають на їхній стан. Це зумовлює необхідність під час дослідження міграційних переміщень населення вивчати такі чинники, як якість життя населення та привабливість регіональних ринків праці.

Однак врахування цих чинників недостатньо. Разом з ними на обсяги міграції населення регіону має вплив ринок житла, а також деякі інші чинники. Тому для оцінки міграційної привабливості регіонів України можна скористатися методикою побудови інтегрального показника, який би враховував дію всіх цих чинників. Зокрема, можна використати методику побудови комплексного відносного інтегрального показника, запропонованого В. Приймаком[5]. У цьому разі потрібно було б ураховувати статистичні дані, тобто значення всіх чинників, які впливають на міграцію населення регіону, а також визначити їхні вагові коефіцієнти (пріоритетності) у сукупному впливі на обсяги територіальних переміщень людей. Полегшити цю роботу й отримати аналогічний результат можна, скориставшись економіко-математичним моделюванням.

Є багато моделей, методів моделювання та дослідження міграційних процесів. Зупинимося коротко на тих із них, які будуть нами використовуватися.

Міграція населення, яка відбувається з волі людей, диктується вибором кращого життєвого сере-

[4]Романюк М. Д. Міграції населення України за умов перехідної економіки: Методологія і практика регулювання. – Л.: Світ, 1999. – С. 124.

[5]Приймак В. І. Трудовий потенціал і механізми його реалізації в регіоні: Монографія. – Л.: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – С. 102.

довища. Незалежно від того, в якому регіоні мешкає людина, вона завжди намагатиметься поліпшити своє становище при будь-якому переході. Нехай усе населення розподілене на k регіонів, а міграційні переходи здійснюються з волі людей під впливом властивостей цих регіонів. При оцінці рівня життя в регіоні враховуються такі параметри: економічні, кліматичні, екологічні, соціальні, політичні.

Модель, яка описує залежність потоків населення від чинників переміщення, властивостей і характеристик регіонів, має такий вигляд[6]:

$$n_{ij} = (n_i n_j / d_{ij}) F(c_i, c_j), \qquad (1)$$

де n_{ij} — середня чисельність людей, які перейшли за одиницю часу (зазвичай рік) із регіону i в регіон j;

n_i — чисельність населення в регіоні i, i=1, ..., k, на початок періоду;

d_{ij} — „відстань" між регіонами i та j;

c_i — вектор властивостей регіону i;

$F(x, y)$ — деяка функція властивостей регіонів.

Якщо при апробації моделі (1) функція $F(x, y)$ дорівнює 1, то не враховується залежність потоків міграції від факторів, що її спричиняють. З метою уникнення цього недоліку розглянемо модель міграції, яка враховує умову привабливості та непривабливості регіонів. У найзагальнішому вигляді оцінка інтенсивності переходів між регіонами i та j визначається за формулою

$$r_{ij} = a_i b_j / d_{ij}, \qquad (2)$$

де r_{ij} — інтенсивність переходів, тобто середня кількість переходів, яка припадає на одну людину в i-му регіоні за одиницю часу;

a_i — можливість залишити i-й регіон;

b_j — доступність j-го регіону.

Оскільки одним з основних факторів міграції населення є привабливість регіональних ринків праці, то з погляду теорії пошуку роботи, властивості регіону, у який можуть здійснюватися переходи населення, характеризуються пропозицією заробітку. Цей заробіток може розглядатись як випадкова величина з деяким розподілом. Людина має деякий заробіток і може розв'язати проблему про перехід в інший регіон, якщо її майбутній виграш буде більшим, ніж втрати при переході.

Отже, перехід з одного регіону в інший здійснюється в тих випадках, коли: людина має бажання перейти, є можливість потрапити в новий та існує спосіб вийти із вихідного регіону. За таких умов інтенсивність переходу населення з регіону i в регіон j подамо як функцію трьох параметрів $f(a_i, b_j, q_{ij})$, де q_{ij} — коефіцієнти привабливості переходу з i-го регіону в j-й, що відображають потенційне бажання переходу з i-го регіону у j-й регіон. Міграція населення ґрунтується на порівнянні якості життя людей та стану регіонального ринку праці в цих регіонах. Якщо, крім того, пропозиція праці існує в регіоні, куди планується переміщення робочої сили, і у людини є можливість залишити свій регіон, то перехід може відбутися. Однак у наявності є дані не про потенційну пропозицію, а про реалізовану, тобто є тільки статистична інформація про величини потоків переміщення населення з i-го регіону в j-й, яким було запропоновано роботу в j-му регіоні і вони залишили i-й регіон.

Якщо врахувати припущення, що інтенсивність переходів з i-го регіону в j-й пропорційна коефіцієнту привабливості q_{ij}, здатності a_i залишити i-й регіон та ненасиченості b_j ринку праці j-го регіону, то модель (2), яка відображає інтенсивність міграції населення по регіонах, набуде такого вигляду:

$$\begin{aligned} r_{ij} &= c_i + a_i q_{ij} b_j \text{ за } i = j; \\ r_{ij} &= a_i q_{ij} b_j \text{ за } i \neq j. \end{aligned} \qquad (3)$$

Отже, ми виразили всі інтенсивності територіальних переміщень населення з одного регіону в інший через параметри q_{ij}, a_i і b_j, зміст яких описано вище.

Описані моделі (1)—(3) називаються моделями типу „тягни-штовхай" через параметри притягування та відштовхування.

З викладеного вище випливає, що можна змінювати доступність того чи іншого регіону, регулюючи соціально-економічні чинники в них. Наприклад, здійснюючи інвестиції в j-й регіон, ми збільшуємо його ємність або доступність, і стає простіше потрапити в цей регіон, тому що параметр b_j, який характеризує доступність регіону, зростає. Якщо ж b_j дорівнює нулю, то завдяки вкладеним у j-й регіон інвестиціям значення цього коефіцієнта стане додатним, тобто кількість регіонів з попитом на працю доповниться ще одним.

На підставі статистичних даних про обсяги міжрегіональних переміщень населення зроблено висновки про міграційну привабливість регіонів України. При цьому враховано, що ймовірність переходу людини з одного регіону в інший визначається трьома змінними-параметрами:

1) здатність залишити теперішнє місце проживання (a_i);

2) доступність вибраного нею регіону (b_j);

3) привабливість переходу з одного регіону в інший (q_{ij}), тобто оцінка умов проживання в новому регіоні порівняно з вихідним.

У результаті розв'язання поставленої задачі обчислюються значення цих коефіцієнтів (q_{ij}, a_i і b_j).

[6] Гончаренко Л. Б., Староверов О. В. Мобильность населения и качество жизни //Экономика и математические методы. – 2002. – Т. 38. – № 1. – С. 24.

Для розв'язування нашої задачі найобґрунтованішим є застосування методу максимальної правдоподібності. Випадковими величинами є чисельності міжрегіональних переміщень населення. Враховуючи емпіричні дані про міжрегіональну міграцію населення та застосувавши теоретичний підхід, можна стверджувати що наша випадкова величина розподілена за законом Пуасона[7]. Параметром закону Пуасона є середнє значення v_{ij} — величина міграційного потоку з i-го регіону в j-й. Скористаємося методикою розв'язання поставленої задачі[8]. На підставі моделі (3), яка відображає інтенсивності міграції населення, та статистичних даних про міжрегіональні переміщення населення v_{ij} дістанемо рівність

$$Ev_{ij} \approx n_i r_{ij} = n_i (a_i b_j q_{ij} + c_i \delta_{ij}), \qquad (4)$$

де $\delta_{ij} = \begin{cases} 0, \text{ за } i \neq j, \\ 1, \text{ за } i = j. \end{cases}$

Як видно з моделі (4), вхідною інформацією для розв'язання нашої задачі є величини:

- n_i — чисельність населення в i-му регіоні;
- v_{ij} — кількість людей, що перейшли з i-го регіону в j-й.

Виписавши функцію правдоподібності, прологарифмувавши її та зробивши заміну змінних $A_i = \ln a_i$, $B_j = \ln b_j$, $Q_{ij} = \ln q_{ij}$, дістанемо формули для знаходження невідомих параметрів:

$$A_i = \ln\left[\frac{\sum_{\substack{j=1 \\ i \neq j}}^{k} v_{ij}}{\sum_{\substack{j=1 \\ i \neq j}} n_i e^{B_j + Q_{ij}}}\right], \quad B_j = \left[\frac{\sum_{\substack{i=1 \\ i \neq j}}^{k} v_{ij}}{\sum_{\substack{i=1 \\ i \neq j}}^{k} n_i e^{A_i + Q_{ij}}}\right],$$

$$Q_{ij} = \ln\left[\frac{B_{ij} - \sqrt{B_{ij}^2 - 4A_{ij}v_{ij}}}{2A_{ij}}\right], \text{ за } i < j. \qquad (5)$$

Отже, у цій роботі вперше застосовано модель територіальної мобільності населення (4) для визначення показника (q_{ij}) привабливості одних областей України (при переїзді до них на постійне місце проживання) для мешканців інших регіонів (з яких мігрують) та оцінено здатність виходу (виїзду) із певної області (a_i) та можливість переселення в іншу (b_j) для областей України у 2005 р. Спосіб побудови параметра q_{ij} дає змогу ранжирувати досліджувані регіони за принципом привабливості, що в цьому разі можна трактувати як вищу оцінку населенням рівня якості життя в одних регіонах порівняно з іншими. Однак більш інформативною є не сама матриця оцінок привабливості $Q = (q_{ij})$, а показник s_j, який має такий вигляд: $s_j = \sum_{i=1}^{k} q_{ij}$.

Цей показник характеризує привабливість регіону, тобто відображає рівень життя населення в ньому. Тому через вказані причини та громіздкість матриці Q в табл. 2 подано результати розрахунків зведеного за цією матрицею показника s_j, а також параметрів a_i та b_j, обчислених на основі формул (5). На основі показника s_j проранжировано регіони (області) України в порядку його спадання (табл. 2).

Для побудованої моделі розраховано критерії якості: коефіцієнт детермінації (R = 0,997561), скоригований коефіцієнт детермінації (R_j = 0,993856) і F-критерій (279,463 (α= 9,0272e-073)). Для останнього, окрім значення F-статистики, у дужках наведено значення ймовірності (α) потрапляння у „хвіст" функції F-розподілу з відповідною кількістю ступенів вільності, а також критичне значення 100 α% — точки F_α F (для α = 0,00001-99,999% квантиль) для порівняння. У нашому випадку значення статистик свідчать про досить добру якість моделі. Процент поясненої моделлю дисперсії перевищує 99%, критичне значення 0,001% F-критерію (α = 0,00001) для даної кількості ступенів вільності є на декілька порядків нижчим, ніж отримане значення статистики F. Отже, нульова гіпотеза ($H_0 : R^2 = 0$) відкидається на рівні значущості 99,999.

На підставі проведених розрахунків можна зробити такі висновки. Як видно з табл. 2, значення коефіцієнтів a_i і b_j є набагато ближчими до нуля, ніж до одиниці, і лежать у діапазоні від 0,023 до 0,198. Це означає, що можливість як виходу, так і входу (тобто виїзд та в'їзд в області) є обмеженою, що пов'язано насамперед зі станом у цих регіонах ринків праці та житла. Крім того, інтенсивність міжрегіональних міграцій не є досить високою, натомість зросла чисельність емігрантів. З розрахунків випливає, що найвища здатність до виїзду в досліджуваному періоді була в мешканців м. Києва, Київської, Дніпропетровської та Донецької областей. Це могло бути викликано відносно вищим рівнем життя в цих областях, що й забезпечило більшу територіальну мобільність населення. Найбільше можливостей у мігрантів було потрапити знову ж таки до м. Києва, Київської, Донецької, Дніпропетровської та Луганської областей.

За результатами обчислень найвищий рівень якості життя (s_j) у м. Києві (19,03), а найнижчий — у Тернопільській області (9,94). Ці результати уз-

[7]Бартоломью Д. Дж. Стохастические модели социальных процессов. – М.: Финансы и статистика, 1985. – С. 28.

[8]Гончаренко А. Б. Два подхода к моделированию движения населения // Экономика и математические методы. – 2006. – Т. 42. – № 2. – С. 18.

Таблиця 2

Результати обчислень параметрів моделі

Регіон	Здатність залишити i-й регіон a_i	Місткість ринку в j-му регіоні b_j	Привабливість j-го регіону s_j	Ранг регіону за його привабливістю
АРК	0,075	0,078	15,66	6
Вінницька	0,076	0,027	12,56	15
Волинська	0,062	0,057	10,99	23
Дніпропетровська	0,123	0,094	16,59	4
Донецька	0,148	0,092	15,62	7
Житомирська	0,027	0,074	11,52	19
Закарпатська	0,035	0,078	11,03	22
Запорізька	0,098	0,031	16,10	5
Івано-Франківська	0,069	0,037	14,19	13
Київська	0,172	0,090	16,60	3
Кіровоградська	0,098	0,050	11,38	20
Луганська	0,117	0,058	15,05	9
Львівська	0,065	0,037	14,26	12
Миколаївська	0,064	0,041	14,29	11
Одеська	0,068	0,067	15,06	8
Полтавська	0,065	0,076	13,52	14
Рівненська	0,058	0,031	12,16	17
Сумська	0,042	0,054	12,50	16
Тернопільська	0,029	0,042	9,94	27
Харківська	0,074	0,098	17,11	2
Херсонська	0,048	0,047	10,34	25
Хмельницька	0,051	0,061	11,20	21
Черкаська	0,039	0,049	10,05	26
Чернівецька	0,048	0,074	11,83	18
Чернігівська	0,057	0,046	10,35	24
м. Київ	0,198	0,103	19,03	1
м. Севастополь	0,085	0,023	14,79	10

годжуються зі статистичною звітністю Держкомстату України за 2005 р., у Києві найбільше значення показника середньомісячної зарплати найманих працівників в Україні, яке становить 1314 грн. Для Тернопільщини цей показник найнижчий в Україні і дорівнює 553 грн. Крім того, тут зафіксовано найбільший показник навантаження на одне вільне робоче місце, вакансію — 31 особи. Рівень зареєстрованого безробіття в регіоні за той самий період становив 6,6%. Натомість у м. Києві аналогічні показники були найнижчими в країні та становили відповідно 0,3 особи та 0,4%. Що стосується м. Києва та Київської області, то, крім вище висловлених обґрунтувань, це можна також пояснити, з одного боку, — доцентровою силою столиці й столичної області, а з іншого — міграційним обміном населення між ними.

Згідно зі здійсненими розрахунками слідом за столицею високий рівень якості життя має Харківська область. Вона посідає друге місце в нашому „рейтингу" регіонів України. Сума коефіцієнтів привабливості цього регіону, тобто значення по-

казника s_j, поступається Києву на 1,93. Відставання від „лідера" є досить значним. Знову ж таки, отримані результати підтверджуються статистичними даними. З них видно, що Харківщина є другим регіоном після столиці за сальдо міграції у 2005 р. (4369 осіб). Варто зазначити, що міграційний приріст був характерний лише для семи регіонів України. Окрім вище названих м. Києва та Харківської області, додатне сальдо міграції населення було зафіксовано в Дніпропетровській, Київській, Одеській та Полтавській областях, а також у м. Севастополі. Три з перелічених областей, а також м. Київ посідають місця у першій п'ятірці рейтингу регіонів за розрахованим нами значенням показника їхньої привабливості.

Якщо взяти до уваги такий показник рівня життя в Україні за досліджуваний період, як кількість вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, то знову ж таки бачимо, що Харківщина поступається тільки м. Києву. За інвестиціями в основний капітал у сфері житлового будівництва (на одну особу) та показником введення в експлуатацію житлових будинків (на одну особу) беззаперечним лідером є столиця України. Найгіршими названі показники були в Житомирській, Херсонській та Кіровоградській областях відповідно.

Продовжуючи аналізувати показники ринку трудових ресурсів в Україні у 2005 р., треба звернути увагу на те, що найбільшу кількість об'єктів Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України було зареєстровано (після абсолютного лідера за цим критерієм м. Києва (183 866)) у Дніпропетровській області (87 722), трохи менше об'єктів – у Донецькій (80 922) та Харківській (68 191) областях. Після столиці найменший рівень зареєстрованого безробіття (0,8%) у 2005 р. був у м. Севастополі. Наступною за зростанням цього показника була Одеська область (2,2%). Севастополь також є другим після Києва за навантаженням на одне вільне робоче місце – одна особа. Тут також було вивільнено найменшу кількість працівників – 1300 осіб. Однак, на нашу думку, це пояснюється чисельністю населення м. Севастополя – 376 645 осіб. Тут мешкає найменша кількість людей порівняно з регіонами, які ми розглядаємо.

Що стосується середньомісячної заробітної плати найманих працівників, то з великим відривом від столиці (на 352 грн менше) наступні місця посідають Донецька (962 грн), Дніпропетровська (913 грн) та Запорізька (860 грн) області.

Для прикладу зупинимося детальніше на аналізі отриманих результатів щодо Львівської області та оцінимо, як вони корелюють зі статистичними даними. Як видно з табл. 2, ця область посідає дванадцяту сходинку в нашому рейтингу зі значенням показника привабливості регіону 14,26, що на 0,03 менше за Миколаївську та на 0,07 більше за Івано-Франківську область. Статистична звітність цього періоду свідчить, що Львівщина мала від'ємне сальдо міграції – 1316 осіб. Кількість безробітних становила 51,6 тис. осіб. Вищий показник був лише у Донецькій (52,9 тис.), Дніпропетровській (49,6 тис. осіб) областях. Навантаження на одне вільне робоче місце дорівнювало 13 осіб. У цілому по Україні цей показник становив 6 осіб. Проте Львівська область посідала четверте місце в Україні за кількістю вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, поступаючись Києву, Харківській області та Донецькій і випереджаючи Одеську, Дніпропетровську та решту регіонів.

Отже, згідно з отриманими результатами, найвища міграційна привабливість та міжрегіональна мобільність була в м. Києві, а також у Харківській, Київській, Дніпропетровській та Донецькій областях. Результати виконаних розрахунків підтверджуються наявною статистичною інформацією.

Основними мотивами, які зумовлюють міграцію населення, є економічні причини. Серед них найвагомішою при оцінці привабливості регіонів виступають регіональні ринки праці. Саме вони формують напрями міграційних потоків та є своєрідними регуляторами. Тут варто зазначити, що розраховані нами показники привабливості окремого регіону для мігранта є лише першим етапом виявлення областей з найкращим рівнем життя. Адже обґрунтування мігрантами вибору областей для поселення зумовлені їх суб'єктивними оцінками переваг місця прибуття. Крім того, рішення про міграцію може бути спричинене іншими обставинами, не пов'язаними з економічними чинниками. Тобто в подальших дослідженнях необхідно враховувати чинники, які відображають суб'єктивні причини міграції, тобто мають якісний характер.